

Asya Studies

Akademik Sosyal Araştırmalar / Academic Social Studies
Year: 8, Number: 29, p. 157-174, Autumn 2024

Üniversite Öğrencilerinin Sivil Toplum Kuruluşlarına Dair Algılarını Ölçmeye Yönelik Uygulamalı Bir Araştırma An Applied Research to Measure University Students' Perceptions of Non-Governmental Organizations

ISSN: 2602-2877 / E-ISSN: 2602-263X

Araştırma Makalesi
Research Article

Makale Geliř Tarihi
Article Arrival Date
30/05/2024

Makale Kabul Tarihi
Article Accepted Date
21/09/2024

Makale Yayın Tarihi
Article Publication Date
30/09/2024

Asya Studies

Öz

Sivil toplumun ortaya çıkması, uzun bir tarihsel sürece dayanmaktadır. Sivil toplum köklü geçmişe sahip olan bir kavramdır. Bu kavrama günümüze gelinceye dek farklı anlamlar yüklenmiştir. Çalışmada sivil toplumun geçirdiği tarihsel süreç üzerinde durularak bu kavram anlaşılmasına çalışılmıştır. Sivil toplumun Batı toplumlarında doğuşu ve günümüzde sahip olduğu işlevler üzerinde durulmuştur. Daha sonrasında Sivil Toplum Kuruluşlarına değinilmiş ve bu kuruluşlarda halkla ilişkilerin önemi çalışmanın teorik temelinde vurgulanmıştır. Bu çalışma, halkla ilişkiler için oldukça önemli bir yere sahip sivil toplum kuruluşlarına yönelik olarak halkla ilişkiler ve tanıtım bölümü lisans öğrencilerinin algı düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Dönüşen dünya ve halkla ilişkiler mesleği ile beraber sivil toplum kavramı hem meslek için hem de toplumlar için önem kazanmıştır. Bu durum halkla ilişkiler ve tanıtım bölümü lisans öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarına dair algılarının ölçülmesini elzem hâle getirmiştir. Çalışma kapsamında toplam 206 halkla ilişkiler ve tanıtım bölümü lisans öğrencisine "Sivil Toplum Kuruluşu Algısı Ölçeği" yüz yüze olarak uygulanmıştır. Demografik değişkenler kullanılarak ölçülen bu algı araştırması sonucunda, öğrencilerin sınıflarının ve yaşlarının sivil toplum kuruluşu algılarını etkilemediği bilgisine ulaşılmıştır. Analiz sonucunda ulaşılan bulgular sonucunda p değerlerinin 0,05'ten küçük olduğunu, bu nedenle katılımcıların sivil toplum kuruluşu algıları boyutlarından olan tanımlayıcı ve çıkarıcı algılarının, cinsiyetleri bakımından farklılık gösterdiği elde edilmiştir. İşlevsellik, faydacı, çatışmacı boyutlarının ise p değerlerinin 0,05'ten büyük ya da eşit olduğu bu bağlamda cinsiyetlere göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Genel olarak ise Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümü lisans öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarına yönelik algılarının orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları, Halkla İlişkiler, Algı, Halkla İlişkiler Eğitimi

Abstract

The emergence of civil society is based on a long historical process. Civil society is a concept with a deep-rooted history. Throughout history, different meanings have been attributed to this concept. This study aims to understand the concept by focusing on the historical process that civil society has undergone. The study will address the birth of civil society in Western societies and its functions today. Subsequently, Non-Governmental Organizations (NGOs) will be discussed, and the importance of public relations within these organizations will be emphasized in the theoretical foundation of the study. This study aims to determine the perception levels of undergraduate students in the Public Relations and Promotion Department regarding NGOs, which hold a significant place in public relations. With the changing world and the public relations profession, the concept of civil society has gained importance both for the profession and for societies. This situation has made it essential to measure the perceptions of Public Relations and Promotion Department undergraduate students towards NGOs. Within the scope of the study, a revised version of the "Non-Governmental Organization Perception Scale" was administered face-to-face to a total of 206 undergraduate students in the Public Relations and Promotion Department. As a result of this perception study, which was measured using demographic variables, it was found that the students' classes and ages did not affect their perceptions of NGOs. The findings from the analysis showed that the p-values were less than 0.05, indicating that the descriptive and instrumental perceptions of the participants regarding NGOs varied according to their gender. It was determined that the functionality, utilitarian, and conflictual dimensions had p-values greater than or equal to 0.05 and therefore did not differ according to gender. Overall, it was found that the perceptions of Public Relations and Promotion Department undergraduate students towards NGOs were at a moderate level.

Keywords: Civil Society, Non-Governmental Organizations, Public Relations, Perception, Public Relations Education

Atıf Bilgisi / Citation Information

Candar R., & Candar, S. (2024). Üniversite öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarına dair algılarını ölçmeye yönelik uygulamalı bir araştırma. *Asya Studies*, 8(29), 157-174. <https://doi.org/10.31455/asya.1492861>

Reyhan Candar
Doktora Öğrencisi
Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Halkla İlişkiler ve Tanıtım ABD
cetinkayareyhan@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6995-9664

Arş. Gör. Samet Candar
Atatürk Üniversitesi
İletişim Fakültesi
Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü
samet.candar@atauni.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0763-1940

GİRİŞ

Sivil toplum kavramı, Antik Çağ'dan günümüze değin çeşitli siyasi düşüncelere ve tartışmalara yön vermiştir. Sivil toplum öncelikle devletle bir anlamda kullanılmış ve daha sonrasında devletin karşısında bir alan olarak ele alınıp incelenmiştir. Sivil toplumun, Aristo'dan, Hobbes, Locke, Rousseau, Hegel, Marx ve Gramsci'ye kadar uzanan kapsamlı bir tarihi vardır. Günümüzde sivil toplum devletten ayrı fakat aynı zamanla onunla birlikte var olan bir alan olarak tanımlanmakta ve sivil toplumun siyasi alanı belirlemede önemli bir etkiye sahip olduğu kabul edilmektedir.

Devletten bağımsız olarak örgütlenen, bireylerin sosyal, kültürel, ekonomik, politik özgürlüklerine fırsat tanıyan sivil toplum kuruluşları, hukuk devletinde uygulanabilirliğiyle hakların geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Sivil toplum kendi kendini oluşturan, gönüllü, hükümetten bağımsız bir alan olarak nitelendirilse de devletten ayrı tutulamaz. Devlet hem vatandaşların hem de sivil toplum örgütlerinin hak ve özgürlüklerini güvence altına almaktadır. Sivil toplum kuruluşları hükümetin yetişemediği yerlerde insanların ihtiyaçlarını karşılamak, haklarını savunmak, dünya barışını sağlamak amacıyla uluslararası her hangi bir maddi destek beklemeden hizmet veren gönüllü kuruluşlardır (Akbulut, 2011).

Günümüzde sivil toplum kuruluşları büyümekte ve yaygınlaşmaktadır. Kurumsal olarak faaliyet gösterip büyüyen kurumların yönetimi oldukça önem arz etmektedir. Sivil toplum kuruluşlarında ücretli ve gönüllü olarak ikiye bölünmüş bir çalışma ortamı mevcuttur. Gönüllü çalışanlar herhangi bir karşılık beklemezsiniz hareket ederken ücretli çalışanlar kendini yönetimde söz sahibi kabul edebilmektedir. Buna karşın sivil toplum kuruluşlarında gönüllü ve ücretli çalışanların ilişkileri dengeli, özgün ve seviyeli olmalıdır.

Sivil toplum kurumlarının misyonunu ve vizyonunu hedef kitlelere anlatabilmesi için halkla ilişkilere büyük görev düşmektedir. Bu tür kuruluşların maddi kaynakları bağış ve üyelik aidatlarıyla sağlanmaktadır. Bu nedenle bağışçılarla kurulacak ilişkilerin olumlu olması ve kuruluşun ihtiyaçlarının karşılanması halkla ilişkiler çabaları ve etkin iletişimle gerçekleştirilmektedir.

Halkla ilişkiler, kişilerin düşünce, görüş ve davranışlarına tesir eden; kamu yararını esas alarak bir işletmenin veya bir kurumun iletişim kurmak amacıyla yürüttüğü kişi ve kurumların itibar yönetimidir. Hizmet verdiği hedef kitle ile halkla ilişkiler anlayışlı, sempatik ve ilgili davranışlar sergileyerek müşterileri kuruma yöneltme, kurumlara karşı ilgi duyma ve sempatilerini kurumsal kimliğe dönüştürmeyi esas almaktadır (Geçikli, 2016). Toplumsal hizmeti hedef alan ve tamamen gönüllü bireylerden oluşan sivil toplum kuruluşları faaliyet alanlarını gerçekleştirmek için gönüllü bireylere ve halkla ilişkilere ihtiyaç duymaktadır. Gönüllülerin üstlendikleri görevleri başarılı bir şekilde gerçekleştirmeleri gönüllü yönetimiyle sağlanmaktadır. Gönüllü bireyler, sivil toplum kuruluşlarının insan servetini oluşturmaktadır. Maddi ve manevi desteği sağlayan gönüllülerin kuruma bağlılığı halkla ilişkilerle daha da pekiştirilmektedir.

Kurumların halkla ilişkiler birimlerinin paydaşlarından biri olan sivil toplum kuruluşlarında, halkla ilişkiler birimi olmalı ve bir uzmanla çalışılmalıdır. Halkla ilişkiler öğrencilerine verilen eğitim de paydaşlarla ilişkilerin geliştirilmesi ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin yerine getirilmesi doğrultusundadır. Bu çalışmada ise halkla ilişkiler öğrencilerinin sivil toplum algıları ölçülmüş ve bu noktada bu kuruluşlara ne kadar hâkim oldukları değerlendirilmiştir.

Çalışmada öncelikli olarak sivil toplum kavramının anlaşılması açısından bu konuya değinilmiş, daha sonra sivil toplum kuruluşlarından söz edilmiştir. Son olarak ise sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkilere değinilmiştir. Uygulama bölümünde halkla ilişkiler öğrencileri üzerine yapılan anket sonuçlarına yer verilmiştir.

Sivil Toplum Kavramı ve Gelişimi

Kavram olarak sivil toplum siyaset ve felsefe tarihinde köklü bir yere sahiptir. Kavram dönensel olarak anlam açısından çeşitli farklılıklar yaşamıştır (Aslan, 2010). Sivil toplumun bugünkü anlamını tam olarak kavrayabilmek için geçmişteki dönüşümüne göz atmak gereklidir. Sivil toplum önceleri devlet ile aynı anlama gelmekteydi. Rönesans ile birlikte doğan ve gelişen liberal toplum ise sivil toplumu devlet karşısında özerk davranma alanı olarak tanımlanmıştır. Sivil toplum devlete karşı özerktir fakat çoğunlukla devletle birbirine çok yakındır denilebilir (Doğan, 2009: 18).

Bobbio bir araştırmasında sivil toplum kavramsallaştırmalarını devlete referansla: Devlet-öncesi, devlet-karşıtı ve devlet-sonrası şeklinde açıklamaktadır. İlk olarak devlet olmama durumu ve onun ön şartı durumundaki sivil topluma; ikincisi devletin bir karşıtı, ona bir alternatif olarak sivil topluma;

üçüncüsü de devletin çözülüşü ve sönümlemesinin şartı olarak sivil topluma gönderme yapar (Gözübüyük Tamer, 2010). M. Riedel (1962; Akt. Doğan, 2009: 35) ise, sivil toplum kavramının geçmişte yaşadığı dönüşüm ve çok yönlülüğüyle ilgili şöyle bir sistematik ayırım yapmaktadır:

1. İlk evre Grek-Latin uygarlığına dayanır. Kavramı anlatırken yazar burada Roma Hukuku ve kilise dünyasının etkilediği Orta Çağ'da kullanılan anlamı göz önünde tutar
2. İkinci evre 18. ve 19. Yüzyılda ortaya çıkan doğal hukuk ile birlikte gelişen aydınlanma felsefecilerinin sivil topluma verdiği anlamdır.
3. Üçüncü olarak sivil topluma sosyalist akımın verdiği geleneksel liberal anlayıştan farklı olarak verilen anlam.
4. Dördüncü ve son olarak ise liberal burjuva ideolojisi sonrası dönemde sivil topluma verilen anlamlar şeklinde yazar ayırımı yapmaktadır.

Sivil toplum, Batı toplumlarında ve bu toplumların siyasal geleneğinin içinde ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Antik Çağ'dan Yeni Çağ'a gelinceye dek sivil toplum, devlet ve toplum arasında sınırlar çizilmemiştir. Aristo, Politika adlı eserinde sivil toplumu "koinonia politike" (politik düzen) biçimde ele almıştır. Bu kavram Latince "civilis societas" biçimindedir. 1400'lü yıllarda ise İngilizceye "civil society" şeklinde aktarılmış ve kullanılmaya başlanmıştır (Biber, 2006: 10-11). Bu kavramdan, site devleti içinde yaşayan insan toplulukları ve aynı zamanda bir devlette erişilen en yüksek iyilik ve amaç anlaşılmaktaydı. Aristo'ya göre sivil toplum bir devletin çatısı altında yaşayan bütün bireylerdir. Aristo; birey, devlet ve toplum arasında ayırım yapmaz. Birey, polis vatandaşı olursa değerlidir ancak köle olması durumunda siyasal toplumda bir söz hakkı olamaz. Bu durumda vatandaş olmayanlar sivil toplum üyesi değildir denilebilir (Doğan, 2002: 9-10).

Sivil toplumun Antik Çağ düşüncesindeki temel kanıtı; devletin, sivil toplumu kuşatan bir yapıda olması ve yurttaş katılımı gözetilerek oluşmasıdır. Kuşatılmışlığın bir sonucu olarak ise bu dönemde devlet ve sivil toplum arasında bir ayırım olmamakta ve doğal bir durumun uzantısı olarak bulunmaktadır (Eraslan, 2011: 15). Site devleti, özel ya da kamusal alan ayırt etmeden her şeyi kapsar ve denetleyebilir. Bu açıdan totaliter özelliklere sahiptir. Bireyler özel hayatlarındaki davranışlar bakımından bile devlete karşı yükümlüdür. Özel alan kavramından bahsedilemez. Bu noktada site devleti baskıcıdır denilebilir (Doğan, 2009: 34).

Antik Yunan'da genel bir anlamda kullanılan sivil toplum, Orta Çağ'da bölünmüş egemenlik birimlerinin feodal sistemlerini, Orta Çağ krallıklarını ve imparatorluklarının tamamını ifade etmektedir. Aristo'nun kullandığı "koinonia politike" terimi için Augustine, "siyasal toplum" manasında "societas terresta", Aquinas da "societas" ile aynı anlamda "polike communitas" terimini kullanmaktadır. Sivil toplum kavramı, Roma Katolik Kilisesi'nde ise kiliseye karşı devlet manasında kullanılmaktadır (Erdoğan Tosun, 2001: 31).

Avrupa'da Orta Çağ'da özellikle feodal sistemler hüküm sürmektedir. Feodalite: "Orta Çağ'da özellikle Batı Avrupa'da toprağı ve üzerinde yaşayan köylüleri tek bir kimsenin malı sayan siyasal düzen." biçiminde tanımlanabilir (TDK, 2019). Feodalite anlayışında esas olan belli bir kişiye itaat bağı ile bağlanmaktadır.

Modern devlet anlayışından değişik bir toplumsal ilişki ağını anlatan feodalite kavramı genel olarak toprağın egemen gücün elinde bir mülkiyet olduğu ve soyluların ekonomi alanını tek elinde bulundurarak ayrıcalıklar edindiği bir düzen olarak bilinmektedir. Toprağına sahip olanın iktidara sahip olması temelinde düşünüldüğünde, kamusal alan ve özel alan ayırımı yapılmadığı dikkat çekmektedir. Sivil toplum kavramı kral, feodal beyler ve kilise çerçevesinde şekillenmektedir (Özcan, 2011).

Orta Çağ'da sivil toplum, kent yaşamında burjuvaların ekonomik özgürlükleri temelinde, merkezi otoriteden bağımsız bir biçimde gelişme imkânına sahip olmuştur. Bu dönemde, ayrıcalıklı kentlerin oluşması, burjuva sınıfının sosyal ve ekonomik açıdan egemenliğinin artışı, burjuvalar ve devlet otoritesi arasındaki iş birliği, burjuvaların siyasal sistemlerde söz sahibi olmasıyla geleneksel Orta Çağ siyasal düşünüşünden uzaklaşması beraberinde toplumsal dönüşümü de getirmiştir (Seyfi, 2016: 19).

Orta Çağ'da özellikle on üçüncü yüzyılda pazar ekonomisi gelişmiş, bunun sonucu olarak zenginlik artmış, özel hayat ve mülkiyet yaygınlaşmıştır. Bu bağlamda farklı yaşam biçimleri ortaya çıkmıştır. Bu durum sivil toplumun gelişmesi açısından önemli bir unsurdur. On ikinci yüzyılın sonları ve on dördüncü yüzyıllar arasındaki dönemde Avrupa'da daha önce görülmemiş ekonomik gelişmeler meydana gelmiştir. Nüfusun artması, ticaretin gelişmesi, el sanatları sanayi ve teknolojinin gelişmesi, sermayenin artması, yaşam standartlarını yükselterek, ekonomik hayatı canlandırmıştır. Mülkiyet

haklarının temelleri bu dönemde atılmıştır. Özel alan anlayışı ise yavaş yavaş gelişmeye başlamıştır (Çaha, 1994).

18. yüzyıla kadar sivil toplum, medeni ve uygar anlamı ile eş tutulmuş ve devlet olgusu çerçevesinde tanımlanmıştır. Daha sonraları devlet ve toplum ayrımı sivil toplum olarak nitelendirilmiş ve siyasal toplum aşamasından ayrılmıştır (Demirel, 2009: 27-28).

Fransız Devrimi'yle (1789-1799) birlikte devlet ve toplum göreceli bir şekilde birbirinden ayrılmıştır. Kişiler artık toplum içerisinde, insan haklarına sahip, davranış ve kendini geliştirme haklarını diledikleri şekilde kullanabilecekleri var sayılan, hür ve eşit bireyler olarak görülmekteydiler. Onlar, kişisel çıkarlarını gerçekleştirmede, devlet karşısında özerkliğe sahip toplum içerisindeki faaliyetlerle somut hâle getirecekleri anlayışının kabulü, sivil toplum, toplum ve devleti birbirinden ayıran birer veri olmaktaydılar (Böckenförde, 1991; Akt. Doğan, 2009: 73-74).

18 ve 19. yüzyıllarda Avrupa'da gerçekleşen Sanayi Devrimi'yle beraber oluşan sanayi toplumunda, kamusal alan ve özel alan arasında belirgin bir biçimde ayrışma meydana gelmiştir. Sanayi Devrimi'nden önce, kamusal alan modern toplumlardaki gibi olmamakla beraber aileden bağımsız bir ekonomik ve sosyal hayatı düşünmek neredeyse imkânsızdı. Bu dönemle aile geleneksel önemini kaybetmeye başlamıştır. Sanayi Devrimi'nde fabrikaya bağlı üretim merkezi kamusal yaşamı oluşturmuş; böylece iş gücü kamusal yaşama taşınmıştır. Önceleri aile, ham madde ve parayı kendi yönüne çekerken, artık fabrikaya dayalı sanayi toplumu ailedeki emeği pazara çekmeye başlamıştır. Bu bağlamda sadece emek değil ailenin temel işlevleri de aile dışında olan toplumsal kurumlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Özellikle sanayiye dayalı mesleki eğitim aileden alınıp kamusal yaşamda yer almıştır. Bu toplumlarda ailenin yerini birey almıştır (Worsley, 1977; Akt. Çaha, 2016: 99-100).

20. yüzyıldaki faşist ve komünist diktatörlük rejimleri tüm sosyal ve ekonomik kurumları devletin himayesi altında toplamak istemektedir. Demokratik toplumlarda oldukça büyük öneme sahip sivil toplum ise devletin tüm düzeylerde himaye ve kontrolünü engellemekte ve sınırlamaktadır. Bunu da kısaca insanların kendi problemlerini çözebilmeleri için bir araya gelmesine, örgütlenmesine düşüncelerinin yönetime daha kolay iletilmesine olanak sağlayarak yapmaktadır (Beetham ve Boyle, 1998: 119). Diamond (1994: 5), sivil toplumu, "kendi kendini yaratan ve kendi ayakları üzerinde duran, devletten özerk örgütlü toplumsal yaşam alanı" olarak tanımlar. Giddens (2000: 93), sivil toplum içerisinde sürekli çıkar çatışması olabileceğini, devletin ise bu konuda dengeleyici rolde olması gerektiğini belirtir.

Sivil toplum kavramı zaman içerisinde birçok manada kullanılmıştır. Bu kavramla ilgili olarak yapılan tanımlamalarda bazı ortak noktalar belirlenebilir. Bunlardan bazıları şu şekildedir, devlet tüm tanımlamalarda vurgulanmaktadır. Bir diğeri ise sivil toplumun devlet tarafından yasal düzenlemelere gerek duyduğudur. Buradan hareketle sivil toplumun özellikleri üç madde ile açıklanabilmektedir (Shils, 1991: 4; Diamond, 1994: 6):

1. Sivil toplum, aile ve devlet arasında bağımsız toplumsal bir alandır.
2. Bu alana bireyler gönüllü katılım sağlarlar.
3. Sivil toplum, devlet ve fertler arasında uzlaştırıcı ve düzenleyici bir rol oynar.

Sivil toplumda amaç ve yöntem bellidir. Sivil toplum kendisini iktidara alternatif olarak sunmaz, devletin belirlediği yasal zeminde hareket ederek devleti daha demokratik bir çizgiye gelmeye zorlamaktadır (Biber, 2006: 22).

Sivil Toplum Kuruluşları ve Özellikleri

Sivil toplum unsurları, kültürel, toplumsal, siyasal ve ekonomik her alanda varlığını sürdürebilecek genişliktedir (Sezik, 2019: 119). Dünyanın oldukça önemli olgularından birini sivil toplum örgütleri oluşturmaktadır. Küreselleşmenin en temel ayaklarından biri de sivil yapılanmalardır. Bu durum günümüzde sivil toplum kuruluşlarının önemini ve büyüklüğünün bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Talas, 2011: 389).

Sivil toplum kuruluşları, belirli amaçlar doğrultusunda insanların gönüllülük esasına göre güçlerini koordine ederek bir görevdeşlik yaratmaya çalışan toplumsal sistemlerdir ve ayrıca kâr amacı gütmeyenler (Biber, 2006: 59). İngilizce "non governmental organizations" olarak anılmaktadır. Temel gelirlerini üye aidatları, bağışlar, sponsorluk kapsamında büyük kuruluşlar tarafından verilen destekler oluşturmaktadır (Biber, 2006: 64). Amaçları yalnızca belirli konuları ortaya koymak ve bunları kamuoyuna duyurmaktan ibaret değildir. Odaklandıkları özel bir etkinlik alanındaki politikalara etkide bulunma ve bu yönde bir değişim sağlama amaçları vardır (Akyüz, 2001: 168).

Alanyazın incelendiğinde sivil toplum kuruluşlarının çeşitli şekilde isimlendirildiği görülmüştür. Bunlar: "kâr amacı gütmeyen sektör", "hayırsever sektör", "bağımsız sektör", "gönüllü sektör", "vergiden muaf sektör", "Sivil Toplum Kuruluşları (STK'ler)", "dernek sektörü", "ekonomik sosyal" gibi. Bu durumun temel nedeni her ülkenin sivil toplum kuruluşlarına verdiği ismin farklı olmasıdır. Kültürel olarak her bir terimin şekillenmesi ve farklılaşması, toplumların kendilerine uygun sosyal, ekonomik ve siyasal yapılarına uygun olanı seçtiklerinin göstergesidir (Salomon ve Anheier, 1992: 3-4).

Sivil toplum örgütlerinin tanımı ile ilgili çok çeşitli görüşler bulunmasından dolayı konuyu geniş ve dar anlamlarıyla ele almak daha iyi olacaktır. Geniş anlamda sivil toplum örgütleri, sivil toplumda faaliyetlerde bulunan ve yönetimin parçası olmayan bir örgütlenme olarak sınıflanabilmektedir. Çeşitli kooperatifler, özel sektör girişimleri, birlik ve odalar, sendikalar, siyasi grup ve partiler, vakıflar sivil toplum örgütü kapsamında değerlendirilmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli husus kamu oteritesinin bir unsuru olmamaktır. Dar anlamda ise gönüllülük esaslı olan, kâr amacı gütmeyen, kişisel çıkarına çalışmayan gibi esaslara dayalı örgütler sayılabilmektedir (Yıldırım, 2004: 51-53).

Siyasal partiler gönüllü olarak kurulma açısından sivil toplum örgütüne benzese de siyasal partinin iktidara gelme durumuna göre sivil toplum örgütü olma durumu üzerinde bir tartışmanın olmasına neden olmaktadır. Çünkü siyasi partiler iktidarı elde etmek için kurulur ve siyasi faaliyetler haricinde bulunmazlar. Siyasal partilerin denetim biçimi de sivil toplum örgütlerinden ayrılmasına neden olur. Bu nedenle siyasi partileri iktidara gelene kadar sivil toplum örgütü olarak; iktidara geldikten sonra ise bu niteliğini kaybetmiş bir örgüt olarak kabul edilir (Yıldırım, 2004: 65).

Sivil toplum kuruluşları, kamu ve özel sektör kuruluşlarından belirgin şekilde farklılık gösterirler ve her biri kendine özgü niteliklere sahiptir. Bu özellikler, kuruluşların karakterini ve amaçlarını belirler. Sivil toplum kuruluşlarının ortak özelliklerinden bazıları şunlardır (Yıldırım, 2004: 60-65):

- Örgütün özerk olması,
- Katılımcıların gönüllülük ilkesine dayanarak üye olması,
- Kamusal bir alana sahip olması,
- Yasal olması,
- Kâr amacı gütmemesi,
- Kamu yararını gözetmesi,
- Şeffaflık ilkesi doğrultusunda hareket etmesi,
- Ortak değerlere sahip olması,
- Ortak başarı faktörleri içermesi olarak sıralanmaktadır.

Sivil toplum kuruluşları kişilere sorumluluk bilinci aşılarda ve yaratıcılıklarını geliştirme fırsatı tanımaktadır. Birçok farklı alanda hizmet veren bu kuruluşlar üyelerine bireysel yaşamlarını geliştirme ve daha sosyal olma fırsatı sunmaktadır (Kabasakal, 2008: 36). Sivil toplum örgütlerinin çeşitli işlevleri bulunmaktadır. Bu işlevler kısaca aşağıdaki şekilde açıklanabilir (Talas, 2011: 392):

- Bireylerin taleplerinin daha fazla kişiye ulaşması için kamuoyu oluşturmak ve ilgili konu hakkında yardımcı olmak.
- Piyasada oluşturulan metalaşmanın önüne geçmek ve egemen piyasa değerlerine karşı dengeleyici bir güç unsuru oluşturmak için çoğulcu toplum yapısı oluşturmak.
- Örgüt içerisinde oluşturulan demokratik, katılımcı ortamı bireylere öğretmek kişilerin yetişmesini sağlamak.
- Toplumun ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen çeşitli alanlarda projeler üreterek, eğitim, sosyal refah, istihdam gibi konularda devlet politikalarına yardımcı olmak veya alternatif çözümler üretmek.

Günümüzde sivil toplumla alakalı egemen söylem, sivil toplumu; tüm olumlu değerleri hep birlikte taşıyan, ulaşılması gereken bir model olarak tanımlamaktadır. Devletin müdahalesi dışında kalmış bağımsız ve bireylerin kendi kendilerini yönetebildikleri bir alan olarak yüceltilen sivil toplum, bu bakımdan hem demokratikleşme mücadelesinin verildiği elverişli alan hem de devletin etki alanını mümkün olduğunca daraltmakta yararlanan çeşitli bireysel ve kolektif etkinliklerin gücü olarak ön plana çıkarılmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşlarında Halkla İlişkiler

Sivil toplum kuruluşları sayesinde belirli bir fikir çerçevesinde bir araya gelen insanlar oluşturdukları amaçlar doğrultusunda çeşitli politika ve stratejiler geliştirmektedirler. Bu stratejileri

uygulamak için ise toplum ile uyumlu hareket etmek zorundadırlar. Etkili iletişim kurma sorumluluğu ise halkla ilişkilere olan ihtiyacı burada ortaya çıkarmıştır (Erdoğan, 2011: 330-337).

Ortaya çıkan ihtiyaç doğrultusunda sivil toplum kuruluşlarının (STK) halkla ilişkiler amaçları kurumdan kuruma farklılık gösterse de genel olarak aşağıdaki şekilde ifade edilebilir (Sülüş, 2009: 99):

- Hedef kitle belirlemek.
- Hedef kitlenin ilgisini çekmek
- Kamuoyunu bilinçlendirmek, bilgi aktarmak.
- Sivil toplum örgütünü maddi veya manevi destekleyen kişi sayısını artırmak.
- İtibar kazandırmak.
- Kurum içi eğitimler vermek.
- Kuruma karşı olumlu bir imaj oluşturmak.
- Hedef kitlenin görüş ve önerilerini toplamak.
- Yerel yönetimler, yasa koyucular ve basın ile ilişkiler geliştirmek.
- Diğer STK'ler ile ilişki ağı oluşturmak.
- Duyuru ve tanıtım faaliyetleri gerçekleştirmek.
- Örgüt kültürü oluşturmak.
- Örgüt içi iletişim ve ilişki ağı oluşturmak ve geliştirmek.

Sivil toplum kuruluşları üzerinde durdukları konuları, modern demokrasi anlayışında yönetime yansıtılmaları gerekir. Bunu lobi faaliyetleri, basın açıklamaları, kampanyalar vasıtasıyla doğrudan yapabilecekleri gibi, sürdürdükleri projelerle dolaylı olarak da yapabilirler (Akyüz, 2001: 68). Etkili olabilmeleri büyük oranda toplumdaki meşruiyetlerine bağlıdır. Eğer faaliyet gösterdikleri alanda toplumda gerekli meşruiyeti elde edip, yeterli desteği sağlayamazlarsa, dile getirdikleri ne kadar doğru olursa olsun çok fazla dikkate alınmaz (Kocaoğlu, 2001: 17). Toplumsal desteği sağlayabilmeleri ve faaliyetleri layıkıyla yerine getirebilmeleri için ise kendilerini iyi ve doğru bir biçimde ifade edebilmeleri, halklarıyla sağlıklı ilişkiler kurmaları gerekir. Bu da ancak bilinçli bir halkla ilişkiler anlayışına sahip olmakla ve bu doğrultuda sistemli, planlı ve süreklilik arz eden halkla ilişkiler etkinlikleri yürütmekle mümkündür. Söz konusu halkla ilişkiler etkinlikleri ise hem üyelerine, hem de çevresindeki dış halklarına yönelik olarak gerçekleştirilmektedir (Arklan, 2011: 35). Bir yönetim fonksiyonu olarak kurumda oluşturulan amaç ve politikaları, stratejileri, yönetim tarafından alınan kararları doğru iletişim kanalları ile üyelere duyurmakta, üyelere aldıkları geri bildirim doğrultusunda oluşturduğu çift yönlü iletişimi sürdürerek kurum içi iletişimi geliştirmektedir (Biber, 2006: 59).

Sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkiler dış hedef kitlelere yönelik bazı faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunlar sosyal sorumluluk projeleri hazırlamak ve uygulamak, çeşitli konularda rapor hazırlamak ve yönetime sunmak, halkın görüşlerini ilgili konularda alarak analiz etmek ve yönetime sunmak, aynı zamanda yönetimi denetlemek ve uyarılarda bulunmak sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkiler biriminin veya uzmanının yaptığı faaliyetlerdir (Arklan, 2011: 34).

Sivil toplum kuruluşları, bireyler gibi çevreleriyle etkileşim halindedir ve bu etkileşimler sonucunda çeşitli izlenimler bırakabilirler (Biber, 2006: 103). Bireyler, ülkeler ve gündelik hayatımıza girmiş ürünler için kullanmış olduğumuz sıfatları (çağdaş, kaliteli, iyi, dürüst, çevre dostu vs. gibi) sivil toplum kuruluşları için de kullanabilmekteyiz. Dolayısıyla bu sıfatlar, sivil toplum kuruluşunun (STK) insanlarda oluşan imajının dışa vurumu olarak ifade edilebilmektedir (Jefkins, 1998: 220). Yani daha açık bir ifade ile kuruluşun çevre tarafından algılanış biçimi onun imajıdır. Sivil toplum kuruluşlarının ise kendi amaçlarını destekler nitelikte, olumlu bir imaja sahip olması, uzun süreli, planlı ve bilinçli halkla ilişkiler çalışmalarını gerçekleştirmeleriyle mümkün olmaktadır.

Sivil toplum kuruluşlarının geniş hedef kitlelere ulaşabilmesi ve mesajlarını bu kitlelere aktarabilmesi, ayrıca bu mesajların doğru hedef kitle üzerinde maksimum farkındalık sağlaması için basınla olan ilişkilerin ön planda tutulması gerekmektedir (Peltekoğlu, 2009: 217). Çünkü STK'lerin gerçekleştirdiği çalışmaların amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmesi, kamuoyunun desteğini sağlamak için görsel ve yazılı basının desteğine her zaman ihtiyaç duyulmaktadır (Biber, 2006: 93). Dolayısıyla, sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkiler uzmanı, yetkilisi veya sorumlusu, yerel ve ulusal basınla etkili bir iletişim ağı kurabilmeli ve bu ilişkileri devam ettirebilmelidir (Sabuncuoğlu, 1998: 127).

Basınla kurulan ilişki kadar sosyal medya araçlarını etkili ve aktif bir şekilde kullanmak günümüzde kurumlar için oldukça önemlidir. Demir vd. (2019) yapmış oldukları çalışmada sivil toplum kuruluşlarından Türk Kızılay'ı ve Lösev'in sosyal medyayı aktif olarak kullandıkları Türk Kızılay'ın sosyal medyayı daha çok kamuoyunu bilgilendirme amacıyla kullanırken LÖSEV'in bilgilendirmenin

yanı sıra etkileşim kurma amacının da olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sosyal medyanın ilk ortaya çıkış sebebi halkla ilişkiler amaçlı olmamasına rağmen etkileşimli bir ortam sağlaması, hızlı olması ve hedef kitleye ulaşma imkânı sağlaması ve sağladığı pek çok fayda sayesinde kısa sürede halkla ilişkilerin bir aracı haline gelmiştir. İnsanların günlük hayatında sıkça kullandıkları bir mecra olması, kitleleri bir araya getirmiş ve kısa süre içerisinde milyonlarca insana ulaşma imkânı sağlamıştır. Sosyal medyanın sağladığı bu avantaj kurumlar için kaçırılmaması gereken bir fırsat olarak görülmüş ve hemen hemen her kurum sosyal medya hesaplarını kullanıma açmıştır (Peltekoğlu, 2009: 327-329).

Sivil toplum kuruluşlarının, kendi çalıştıkları alanlara dair kuruluşa karşı ilgi duyan bireyleri kuruluşa üyeliğini sağlamak, hedef kitle üzerinde itibar ve önem kazanma, ilgi toplama, hedef kitlenin desteğini alma, gerçekleştirmek istediği faaliyetler için ekonomik kaynak sağlamak, kamuoyu üzerinde saygınlık sağlamak halkla ilişkilerin desteğiyle gerçekleştirilmektedir. STK ile ilişkilerde halkın işini kolaylaştıran tedbirler almak, demokratik yöntemlerle halkı bilinçlendirmek, gerçekleştirilecek faaliyetler öncesinde hedef alınan kitlenin görüş ve önerilerinin alınması, STK'lerin çalışmalarına karşın medyanın ilgisini çekebilme, gazete, dergi, televizyon, radyo gibi kitle iletişim araçlarıyla hedef kitleyle iletişim kurmak halkla ilişkilerin kurumun misyon ve vizyonunu arttıran görevlerindedir (Boztepe, 2014).

Etkili iletişim ve koordinasyon için üyeler arasında sağlam bir iletişim ağı kurulmalı ve gereken koordinasyon sağlanmalıdır. Ayrıca, halkın görüşlerini dikkate alarak faaliyetlerin yönlendirilmesi önemlidir. Faaliyetleri gerçekleştirirken gerekli işitsel, görsel, görsel-işitsel malzemelerden etkin şekilde faydalanmalıdırlar. Gerek halka gerekse yönetim kademelerine seslerini duyurmada medya çok önemli bir araç olduğundan medyayla sağlıklı ilişkiler geliştirmeli, medyadan etkin şekilde yararlanmalıdırlar. İnsanları yapıya katılmaya teşvik etmek için, uzman görüşlerinden yararlanarak, bu organizasyona dahil olmanın insanlara sağlayacağı psikolojik tatminleri ve topluma katkılarını net bir şekilde anlatmalıdırlar. Bu görevleri başarılı bir şekilde yerine getirebilmek için, halkla ilişkiler faaliyetlerine gerekli önemi vermeleri gerekmektedir (Arklan, 2011: 35).

YÖNTEM

Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, katılımcıların algı düzeyleri incelenmiş ve betimsel araştırma yöntemi olarak tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırma, mevcut durumu olduğu gibi ve kendi koşulları içerisinde incelemeyi amaçlar. Betimsel araştırmalarda konu mevcut durumu ortaya çıkarmak ve test etmek amacıyla hipotezler oluşturmak veya sorulara cevap bulmak amacıyla yapılmaktadır (Karasar, 2005). Çalışmada "Sivil Toplum Kuruluşu Algısı Ölçeği" kullanılmıştır (Yeşil, 2017). Anket tekniği kullanılarak öğrencilere ölçek uygulanmıştır. Ardından, elde edilen veriler SPSS 22.0 programı kullanılarak çeşitli testlere tabi tutulmuş ve sonuçlar elde edilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, tarama modeli araştırma modeli olarak tercih edilmiştir. Tarama modeli: "Herhangi bir nesne, kişi ya da olayın kendi koşulları içinde olduğu gibi betimlendiği nicel bir araştırma yaklaşımıdır." (Karasar, 2005). Tarama modelinde amaç: "Kişi, olay ya da olguların özelliklerini ve oluş sıklıklarını belirleyerek, konu üzerinde etkili olan faktörlerin ortaya çıkış biçimini tespit edip önem derecelerini ortaya koymak ve değişkenler arasındaki ilişkileri belirleyerek genellemeler yapmaktır." (İslamoğlu, 2009). Bu tip çalışmalarda kişilerden derinlemesine ayrıntılı bilgi almak yerine yazılı veya sözlü yüzeysel bilgiler alınmaya çalışılır. Elde edilen veriler çalışma kapsamında kullanılabilirdiği gibi bulguları diğer araştırmalarda da kullanılmak üzere sayılılar ve varsayımlar oluşturulmasına olanak sağlar (Aziz, 2008).

Evren ve Örneklem

Bu çalışma, Atatürk Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Evrenin tamamına ulaşılabilmesi nedeniyle, çalışmada tam sayım yöntemi tercih edilmiştir. Tam sayım yöntemi: "Herhangi bir araştırma için asıl olan araştırmaya konu olan tüm birimlerin incelenmesidir" (İslamoğlu, 2009). Araştırmaya toplam 206 lisans öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların sınıf düzeyleri ve diğer veriler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Öğrencilere Ait Veriler

Sınıf	<i>f</i>	%
1. Sınıf	34	16,5
2. Sınıf	33	16,0
3. Sınıf	73	35,4
4. Sınıf	66	32,0
Toplam	206	100

Hipotezler

H1. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına ilişkin algıları farklılık göstermektedir.

H2: Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına ilişkin algıları demografik özelliklerine göre farklılık göstermektedir.

- H2a. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına ilişkin algıları cinsiyete göre farklılık göstermektedir.
- H2b. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına ilişkin algıları yaşa göre farklılık göstermektedir.
- H2c. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına ilişkin algıları sınıf düzeyine göre farklılık göstermektedir.

Verilerin Analizi

Çalışmada, öğrencilerin demografik özelliklerini, sivil toplum kuruluşlarına dair algılarını belirlemek amacıyla ulaşılan verilerin analizinde, genel durumu betimlemek için frekans (*f*) ve yüzde (%) kullanılarak betimsel istatistikler uygulanmış ve ortalamalar hesaplanmıştır. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşları algılarına ilişkin yetkinlik düzeylerinin saptanması bakımından, katılım derecelerini “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “kısmen katılıyorum”, “katılmıyorum”, “kesinlikle katılmıyorum” biçiminde beşli likert ölçeği kullanılarak elde edilmesi planlanmıştır.

Araştırma Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü öğrencileri ile sınırlıdır. Yöntem bakımında betimsel araştırma yaklaşımı ve veri toplama tekniği olarak ise Sivil Toplum Kuruluşu Algı Ölçeği'nin ölçtüğü özellikler ile sınırlandırılmıştır. Ölçekte yer alan anketin geçerli ve güvenilir olduğu, öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına dair algılarının ölçülmesi bakımından yeterli olduğu varsayılmıştır. Ayrıca katılımcıların ankette bulunan soruları gönüllü bir şekilde, anlayıp dikkat ederek ve tarafsız olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, anketteki sorulara ilişkin çıktılar analiz edilmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur. Ayrıca katılımcıların demografik özellikleri ve açıklayıcı bilgiler verilmiş ve algı düzeylerinin demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya konulmuştur. Bu bağlamda oluşturulan hipotezler ve alt hipotezler test edilmiş ve kabul ret durumları ortaya konulmuştur.

Betimsel İstatistik Bulguları

Araştırmanın bu kısmında incelenen konunun genel özellikleri betimlenerek, yapılan gözlemlerin nasıl çeşitlilik gösterdiği hangi kategorilerde ne sıklıkla toplandığı gösterilmektedir.

Demografik Özellikler

Araştırma kapsamında, 206 lisans öğrencisinin demografik özellikleri incelenmiştir, bu özellikler arasında cinsiyet, yaş ve sınıf bulunmaktadır. Bu bölümde, katılımcıların demografik profili özetlenmektedir. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımları:

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Kadın	66	32,0
Erkek	140	68,0
Toplam	206	100

Çalışma kapsamında 206 katılımcının %68,0'i (n= 140) erkek, %32,0'si (n= 66) ise kadındır. Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılımları:

Tablo 3: Katılımcıların Sınıf Seviyelerine Göre Dağılımları

Sınıf	f	%
1. Sınıf	34	16,5
2. Sınıf	33	16,0
3. Sınıf	73	35,4
4. Sınıf	66	32,0
Toplam	206	100

Tablo 3'te görüldüğü üzere, katılımcıların eğitim düzeyleri dört gruba ayrılmıştır. Birinci sınıf düzeyinde olanların yüzdesi %16,5 (n=34) iken; ikinci sınıf düzeyinde olanların yüzdesi %16,0 (n=33), üçüncü sınıf düzeyinde olanların yüzdesi %35,4 (n=73), dördüncü sınıf düzeyinde olanların yüzdesi ise %32,0 (n=66)'dır. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımları:

Tablo 4: Katılımcıların Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaş	f	%
18	5	2,4
19	21	10,2
20	44	21,4
21	48	23,3
22	36	17,5
23	26	12,6
24	14	6,8
25	7	3,4
26	2	1,0
27	1	0,5
36	1	0,5
45	1	0,5
Toplam	206	100

Yaş dağılımı, katılımcıların birbirine yakın yaşlara sahip olduğunu gösterdiği için herhangi bir gruplandırma yapılmamıştır. Tablo 4'te görüldüğü üzere, katılımcıların yaşları şu şekildedir: 18 yaşında olanlar %2,4 (n=5), 19 yaşında olanlar %10,2 (n=21), 20 yaşında olanlar %21,4 (n=44), 21 yaşında olanlar %23,3 (n=48), 22 yaşında olanlar %17,5 (n=36), 23 yaşında olanlar %12,6 (n=26), 24 yaşında olanlar %6,8 (n=14), 25 yaşında olanlar %3,4 (n=7), 26 yaşında olanlar %1,0 (n=2), 27 yaşında olanları %0,5 (n=1), 36 yaşında olanlar %0,5 (n=1), 45 yaşında olanlar ise %0,5 (n=1) şeklindedir.

Sivil toplum kuruluşu algı ölçeği faktör analizi uygunluk testleri:

Tablo 5: Faktör Analizi Uygunluk Testleri

Faktör Analizi Uygunluk Testleri	
Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Testi	0,832
Bartlett Küresellik Testi	0,000

Tablo 6: KMO Değerleri ve Yorumları

KMO Değeri	Yorumu
0,80 ve yukarısı	Mükemmel
0,70 ve 0,80 arası	İyi
0,60 ve 0,70 arası	Orta
0,50 ve 0,60 arası	Kötü
0,50'den aşağı	Kabul edilemez

Kaynak: Durmuş vd. 2013: 80.

Tablo 5'te görüldüğü üzere Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Testi 0,832 ve Bartlett Küresellik Testi 0,000 olarak tespit edilmiştir. Tablo 6'da verilen uygunluk değerleri ve yorumlarına bakıldığında çalışmada kullanılan sivil toplum kuruluşu algı ölçeği faktör analizi uygunluk derecesi mükemmel olarak belirlenmiştir.

Tablo 7: Sivil Toplum Algı Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Faktör Adı	Soru İfadesi	Faktör Açıklığı	Güvenirlilik
Tanımlayıcı	<ul style="list-style-type: none"> •“Katılımcı uygulamaların yapıldığı gönüllü kuruluşlardır.” •“Yapmış oldukları faaliyetlerle toplumsal gelişmede önemli rol oynayan kuruluşlardır.” •“Ortak amaçları olan insanları bir araya getiren kuruluşlardır.” •“Dayanışmayı artırmaya yarayan kuruluşlardır.” •“Gönüllülük esasıyla hareket eden kuruluşlardır.” 	14,595	0,767
İşlevsellik	<ul style="list-style-type: none"> •Toplum içindeki grupların ekonomik ve sosyal hayata katılımını sağlayan kuruluşlardır.” •“Toplumu farklı yönlerden eğitmek ve bilinçlendirmek için var olan kuruluşlardır.” •“Toplumdan aldığı güçle topluma hizmet eden kuruluşlardır.” •“Toplumda yaşanan sorunlara çözümler üretmek için gayret sarf eden kuruluşlardır.” •“Toplumsal uzlaşmaya ve sosyal bütünleşmeye katkıda bulunan kuruluşlardır.” •“İnsan kaynağından daha etkin yararlanabilmeyi sağlayan kuruluşlardır.” •“Yapmış oldukları etkinlik ve faaliyetleriyle, ilgili oldukları konularda toplumu bilinçlendiren kuruluşlardır.” •“Birey ve toplumun demokratikleşmesine önemli katkılar sunan kuruluşlardır.” 	13,377	0,834
Faydacı	<ul style="list-style-type: none"> •“İnsanları yalnızlıktan kurtaran ve toplumsal dayanışmayı sağlayan kuruluşlardır.” •“Devletin ulaşamadığı noktalara ulaşip topluma yarar sağlayan kuruluşlardır.” •“Varoluş nedeni ve görev tanımları net ve herkes tarafından bilinen şeffaf kuruluşlardır.” •“Demokrasiyi güçlendiren ve demokrasi temelinde yükselen kuruluşlardır.” 	9,991	0,735

Çıkarıcılık	<ul style="list-style-type: none"> •“İnsanların masum duygularının sömürüldüğü ve istismar edildiği kuruluşlardır.” •“Ekonomik kaynakların kontrolsüz ve düzensiz harcandığı kuruluşlardır.” •“Devletten ayrı hareket edebilen, gerekirse muhalefet edebilen kuruluşlardır.” •“Kamuoyu oluşturarak devlet politikalarını etkileyen ve denetleyen kuruluşlardır.” 	9,742	0,721
Çatışmacı	<ul style="list-style-type: none"> •“Siyasal iktidarı ele geçirerek toplumun diğer kesimleri üzerinde egemenlik sağlamayı amaçlayan kuruluşlardır.” •“Grup ve sınıfların güç gösterisi yapmak üzere çatışma zemini olarak gördükleri kuruluşlardır.” •“Var olan bir otoritenin, partinin, cemaatin veya görüşün gölgesinde türeyen kuruluşlardır.” 	9,094	0,715

Faktör analizi sonuçlarına dayanarak, Sivil Toplum Kuruluşu Algı Ölçeği için elde edilen faktörler tablo 7’de sunulmuştur. Analiz sonucunda, öz değerleri 1 ve faktör yükleri 0,50 olan maddeler esas alınarak beş boyut oluşturulmuştur. Buna göre “Tanımlayıcı”, “İşlevsellik”, “Faydacı”, “Çıkarıcılık”, “Çatışmacı” olmak üzere isimlendirilen beş boyut sivil toplum kuruluşu algıları bağlamında katılımcıların algı seviyelerini ölçmek amacıyla kullanılmıştır.

Tablo 8: Katılımcıların Sivil Toplum Kuruluşu Algıları Tanımlayıcı Boyutu

Sivil Toplum Kuruluşu Algı Çıktıları Tanımlayıcı Boyutu	\bar{X}
Genel	4,055
<i>N= 300; \bar{X}: Ortalama</i>	

Tablo 8’de görüldüğü üzere, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algılarından olan tanımlayıcı boyutuna ilişkin algıları genel olarak orta seviyenin üzerindedir ($\bar{X}=4,055$).

Tablo 9: Katılımcıların Sivil Toplum Kuruluşu Algıları İşlevsellik Boyutu

Sivil Toplum Kuruluşu Algı Çıktıları İşlevsellik Boyutu	\bar{X}
Genel	3,782
<i>N= 300; \bar{X}: Ortalama</i>	

Tablo 9’da belirtildiği üzere, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından olan işlevsellik boyutuna ilişkin algıları orta seviyededir ($\bar{X}=3,782$).

Tablo 10: Katılımcıların Sivil Toplum Kuruluşu Algıları Faydacı Boyutu

Sivil Toplum Kuruluşu Algı Çıktıları Faydacı Boyutu	\bar{X}
Genel	3,309
<i>N= 300; \bar{X}: Ortalama</i>	

Tabloda 10’da belirtildiği üzere, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından olan faydacı boyuta ilişkin algıları genel olarak orta seviyededir ($\bar{X}=3,309$).

Tablo 11: Katılımcıların Sivil Toplum Kuruluşu Algıları Çıkarıcılık Boyutu

Sivil Toplum Kuruluşu Algı Çıktıları Çıkarıcılık Boyutu	\bar{X}
Genel	2,435
<i>N= 300; \bar{X}: Ortalama</i>	

Tablo 11’den anlaşılacağı üzere, öğrencilerin sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından olan çıkarıcılık boyutuna ilişkin algıları orta seviyenin altındadır ($\bar{X}=2,435$).

Tablo 12: Katılımcıların Sivil Toplum Kuruluşu Algıları Çatışmacı Boyutu

Sivil Toplum Kuruluşu Algı Çıktıları Çatışmacı Boyutu	\bar{X}
Genel	2,464

N= 300; \bar{X} : Ortalama

Tablo 12’de görüldüğü üzere, öğrencilerin sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından olan çatışmacı boyutuna ilişkin algıları orta seviyenin altındadır (\bar{X} =2,464).

Tablo 13: Katılımcıların Sivil Toplum Kuruluşu Algıları Tüm Boyutları

Sivil Toplum Kuruluşu Algıları Boyutları	Tanımlayıcı	İşlevsellik	Faydacı	Çıkarıcılık	Çatışmacı
Ortalama	4,0553	3,7828	3,3098	2,4355	2,4644
Standart Sapma	,65209	,66085	,78927	,89432	,99352

Katılımcıların sivil toplum kuruluşu algılarına bütün olarak bakıldığında, Tanımlayıcı boyutu (\bar{X} =4,055) ortalamanın üzerindedir. İşlevsellik (\bar{X} =3,782) ve Faydacı (\bar{X} =3,309) boyutları orta düzeydedir. Çıkarıcılık (\bar{X} =2,435) ve Çatışmacı (\bar{X} =2,464) boyutları ise orta düzeyin altındadır. Genel olarak, katılımcıların sivil toplum algıları boyutları orta düzeydedir.

Demografik Değişkenler ve Sivil Toplum Kuruluşu Algı İlişkisi

Katılımcıların sivil toplum kuruluşları algılarındaki demografik farklılıkların incelenmesi için H2 hipotezi ve buna bağlı olarak H2a, H2b, H2c alt hipotezlerinin test edilmesi amacıyla bağımsız gruplar t testi ve tek faktörlü ANOVA analizi gerçekleştirilmiştir. Cinsiyetin katılımcıların sivil toplum kuruluşu algıları üzerindeki etkisini inceleyen H2a hipotezini test etmek için yapılan bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 14’te sunulmaktadır.

Tablo 14: Sivil Toplum Kuruluşu Algı Çıktılarına İlişkin Algının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına Yönelik Bağımsız Gruplar T Testi Sonuçları

Boyutlar	Levene Testi		t-testi		
	F	p	t	df	p
Tanımlayıcı	,610	,436	-2,326	204	,021
			-2,279	121,106	,024
İşlevsellik	,558	,456	-1,167	204	,244
			-1,182	131,658	,239
Faydacı	,206	,650	-,794	203	,428
			-,802	131,323	,424
Çıkarıcı	1,776	,184	2,493	204	,013
			2,417	118,118	,032
Çatışmacı	,715	,399	1,970	204	,050
			1,916	119,036	,058

*N= 300; *. p>0.05*

Analiz sonuçları, ANOVA tablosundaki sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından olan tanımlayıcı (p=0,02) ve çıkarıcı (p=0,03) boyutlarının p değerlerinin 0,05’ten küçük olduğunu göstermektedir. Bu durum, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algıları boyutlarından olan tanımlayıcı ve çıkarıcı algılarının, cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiğini işaret etmektedir. Diğer yandan, işlevsellik (p=0,24), faydacı (p=0,42) ve çatışmacı (p=0,05) boyutlarının p değerleri 0,05’ten büyük veya eşit olduğundan, bu boyutların cinsiyetlere göre farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

Sınıf düzeyi ve sivil toplum kuruluşu algıları çıktıkları: Katılımcıların sivil toplum kuruluşu algılarının eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğiyle ilgili H2c hipotezi, tek faktörlü ANOVA analizi ile test edilmiştir.

Tablo 15: Sivil Toplum Kuruluşu Algısına İlişkin Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Tek Faktörlü ANOVA Analizi Sonuçları (Tanımlayıcı)

Boyutlar	df	F	p
Tanımlayıcı	3	,649	,585
	202		
	205		

*N= 300; *. p>0.05*

Analiz sonuçlarına göre, güven boyutunun p değeri 0,05'ten büyük olduğundan, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algıları boyutlarından olan tanımlayıcı boyuta ilişkin algılarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

Tablo 16: Sivil Toplum Kuruluşları Algısının Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Tek Faktörlü ANOVA Analizi Sonuçları (İşlevsellik)

Boyutlar	df	F	p
İşlevsellik	3	,905	,440
	202		
	205		

*N= 300; *. p>0.05*

Analiz sonuçlarına göre, işlevsellik boyutunun p değeri 0,05'ten büyük olduğundan, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algıları boyutlarından olan işlevselliğe ilişkin algılarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 17: Sivil Toplum Kuruluşları Algısının Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Tek Faktörlü ANOVA Analizi Sonuçları (Faydacı)

Boyutlar	df	F	p
Faydacı	3	,062	,980
	201		
	204		

*N= 300; *. p>0.05*

Analiz sonuçlarına göre, faydacı boyutun p değeri 0,05'in üzerinde olduğundan, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algıları boyutlarından olan faydacı boyuta ilişkin algılarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Tablo 18: Sivil Toplum Kuruluşları Algısının Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Tek Faktörlü ANOVA Analizi Sonuçları (Çıkarıcılık)

Boyutlar	df	F	p
Çıkarıcılık	3	,364	,779
	202		
	205		

*N= 300; *. p>0.05*

Analiz sonuçlarına göre, güven boyutunun p değeri 0,05'ten büyük olduğundan, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algıları boyutlarından olan çıkarıcılık boyutuna ilişkin algılarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.

Tablo 19: Sivil Toplum Kuruluşları Algısının Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Tek Faktörlü ANOVA Analizi Sonuçları (Çatışmacı)

Boyutlar	df	F	p
Çatışmacı	3	,176	,913
	202		
	205		

*N= 300; *. p>0.05*

Analiz sonuçlarına göre, çatışmacı boyutunun p değeri 0,05'ten büyük olduğundan, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algıları boyutlarından olan çatışmacı boyuta ilişkin algılarının sınıf düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varılmaktadır.

Tablo 20: Sivil Toplum Kuruluşları Algısının Katılımcıların Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Tek Faktörlü ANOVA Analizi Sonuçları (Tüm Boyutlar)

Boyutlar	df	F	p
Tanımlayıcı	3	,649	,585
	202		
	205		
İşlevsellik	3	,905	,440
	202		
	205		
Faydacı	3	,062	,980
	201		
	204		
Çıkarıcılık	3	,364	,779
	202		
	205		
Çatışmacı	3	,176	,913
	202		
	205		

*N= 175; *. p>0.05*

Analiz sonuçlarına göre, ANOVA tablosundaki p değerleri 0,05'ten büyük olduğundan, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algılarının sınıf düzeylerine göre farklılık göstermediği anlaşılmıştır. Bu nedenle ilgili H2c hipotezi reddedilmiştir.

Yaş ve sivil toplum kuruluşu algı çıktıları:

Katılımcıların sivil toplum kuruluşlarına ilişkin algıları üzerinde yaş değişkeninin etkisini belirlemek için gerçekleştirilen basit doğrusal regresyon analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

Tablo 21: Yaş Değişkeninin Sivil Toplum Kuruluşları Algı Boyutlarından Tanımlayıcı Boyuta İlişkin Algı Üzerindeki Etkisine Dair Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SE B	β	ΔR^2	F	p
Yaş	4,071	,382	-,003	-,005	,002	,967

*N= 363; *. p>0.05*

Analiz sonuçlarına göre, yaş değişkeninin sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından tanımlayıcı boyuta ilişkin algıları üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür ($p>0,05$; $p=0,967$). Bu nedenle ilgili H2b hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 22: Yaş Değişkeninin Sivil Toplum Kuruluşu Algı Boyutlarından İşlevselliğe İlişkin Algı Üzerindeki Etkisine Dair Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SE B	β	ΔR^2	F	p
Yaş	4,063	,387	-,051	-,002	,533	,466

N= 363; *. $p>0.05$

Yapılan analizler sonucunda, yaş değişkeninin sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından işlevsellik boyutuna ilişkin algıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$; $p=0,466$). Bu doğrultuda ilgili H2b hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 23: Yaş Değişkeninin Sivil Toplum Kuruluşu Algı Boyutlarından Faydacı Boyuta İlişkin Algı Üzerindeki Etkisine Dair Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SE B	β	ΔR^2	F	p
Yaş	3,574	,464	-,040	-,003	,330	,566

N= 363; *. $p>0.05$

Analizlerin sonucunda, yaş değişkeninin sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından faydacı boyuta ilişkin algıları üzerinde herhangi bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$; $p=0,566$). Bu nedenle ilgili H2b hipotezi geçersiz kılınmıştır.

Tablo 24: Yaş Değişkeninin Sivil Toplum Kuruluşu Algı Boyutlarından Çıkarıcılık Boyutuna İlişkin Algı Üzerindeki Etkisine Dair Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SE B	β	ΔR^2	F	p
Yaş	2,256	,524	,024	-,004	,119	,731

N= 363; *. $p>0.05$

Analizler sonucunda, yaş değişkeninin sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından çıkarıcılık boyutuna ilişkin algıları üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$; $p=0,731$). Bu bulgulara dayanarak, ilgili H2b hipotezi geçersiz kılınmıştır.

Tablo 25: Yaş Değişkeninin Sivil Toplum Kuruluşu Algı Boyutlarından Çatışmacı Boyutuna İlişkin Algı Üzerindeki Etkisine Dair Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SE B	β	ΔR^2	F	p
Yaş	2,100	,582	,044	-,003	,399	,528

N= 363; *. $p>0.05$

Analiz sonuçlarına göre, yaş değişkeninin sivil toplum kuruluşu algı boyutlarından çatışmacı boyuta ilişkin algıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$; $p=0,528$). Bu bulgulara dayanarak, ilgili H2b hipotezi geçersiz kılınmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sivil toplum kavramı ve düşüncesinin tarihi sürecini kısaca özetlemek gerekirse; ilk evre olarak sivil toplumun varlığı bir devlete üye olmakla görülmektedir. İkinci aşamada, toplumda özerk bir alan oluşturan kuruluşların ortaya çıkması ve kendi meşruiyetlerini sağlayarak devlete karşı kendilerini korumaları söz konusudur. Burada burjuvazi oluşumlardan söz edilebilir. 18 ve 19. yüzyıllara gelindiğinde ise sivil toplumun günümüze yakın bir anlam kazanmaya başladığı gözlemlenmektedir. Özellikle bu dönemde yaşayan düşünürler sivil toplum anlayışına önemli katkılarda bulunmuştur. 1980'li

yıllardan itibaren Türkiye'de sivil toplumun gelişmesi dikkat çekmektedir. Bu süreçte, sivil toplum kuruluşları toplum içinde yaygınlaşmıştır. 1990'lı yıllarda ise teknolojinin gelişmesi her alanı etkilediği gibi sivil toplum alanını da etkilemiştir. Günümüzde sivil toplumun bir enstrümanı olan aktivizm hareketleri dijital ortamlarda gerçekleşmektedir. Ancak sivil toplumun Türkiye'de tam olarak anlaşılmadan farklı bir platforma taşınması da birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. Bu noktada sivil toplum alanında yapılacak çalışmalarla, sivil toplum bilinci oluşturulmalıdır. Günümüzde, demokrasilerin işler hale getirilmesinde sivil toplumun katkıları büyük oranda önemlidir. Bu bağlamda sivil toplum güçlendirilmeli ve desteklenmelidir. Sivil toplum örgütleri, kendilerine düşen rolü yerine getirmeli ve demokratik süreçlere etkin biçimde katılmalıdır. Toplumsal temelde çalışmalar yapılmalı ve Türkiye'de geçmişten gelen "örgüt" temelli algılar yıkılarak, sivil toplum anlaşılmaya çalışılmalıdır. Bir insanın iletişimsiz var olamayacağı gibi kuruluşlar da iletişimsiz var olamazlar. Kuruluşlardaki iletişim yapılanmalarını sağlayan ve en iyi şekilde yöneten fonksiyonsa halkla ilişkiler birimleridir. Sivil toplum kuruluşları bu açıdan bu birime gereken önemi vermelidir.

Kâr amacı gütsün veya gütmesin kurumlar için halkla ilişkiler paydaşlarla sürekli ve pozitif yönlü bir iletişim ağı oluşturmak, sürdürmek ve geliştirmek için oldukça önemlidir. Her halkla ilişkiler biriminin paydaşları arasında sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarında ise halkla ilişkiler birimlerine ya da uzmanlarına yer verilebilmektedir. Sivil toplum kuruluşları ve halkla ilişkiler birimleri karşılıklı yarar-fayda sağlama noktasında birbirlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durum hem halkla ilişkileri hem de sivil toplum kuruluşlarını birbirine bağlayan en önemli unsurlardandır. Halkla ilişkiler eğitimi genel olarak hedef kitle üzerinde olumlu ilişkiler yaratma üzerinde durmaktadır. Fakat bir paydaş olarak sivil toplum kuruluşlarının önemini halkla ilişkiler öğrencilerinin tam olarak kavrayamadığı görülmektedir.

Çalışma kapsamında özellikle bu alandaki öğrenciler üzerinde bir anket uygulanarak, onların algı düzeyleri ölçülmüş; bunun sonucunda, bu öğrencilerde sivil toplum kuruluşu bilincinin ne derecede olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Demografik değişkenler kullanılarak ölçülen bu algı araştırması sonucunda, öğrencilerin sınıflarının ve yaşlarının sivil toplum kuruluşu algılarını etkilemediği bilgisine ulaşılmıştır. Analiz sonuçları, p değerlerinin 0,05'ten küçük olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, katılımcıların sivil toplum kuruluşu algıları boyutlarından olan tanımlayıcı ve çıkarıcı algılarının, cinsiyetlerine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. İşlevsellik, faydacı ve çatışmacı boyutlarının ise p değerleri 0,05'ten büyük veya eşit olduğu için, cinsiyetlere göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında genel olarak Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü öğrencilerinin sivil toplum kuruluşlarına yönelik algılarının orta düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Halkla ilişkiler paydaşları, kamu kurumları, özel sektör kuruluşları ve sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu alanda öğrencilere paydaş-hedef kitle eğitimi verilmektedir. Fakat araştırmada öğrencilerin algılarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum öğrencilere verilen paydaş eğitiminin yeterli seviyede olmadığına bir göstergesidir. Sivil toplum kuruluşlarının hedef kitle olarak halkla ilişkiler ve tanıtım bölümü öğrencileri için öneminin anlaşılması noktasında bu eksikliğin giderilmesi oldukça elzemdir. Bu bağlamda öğrencilere verilen paydaş eğitimi sivil toplum kuruluşları noktasında artırılmalı ve geliştirilmelidir. Halkla ilişkiler öğrencileri mezun olduklarında sıklıkla sivil toplum kuruluşlarında çalışma hayatına başlamaktadır. Buradaki algı düzeylerinin yükseltilmesi hem öğrenciler için hem de sivil toplum kuruluşları için önemlidir. Çünkü sivil toplum kuruluşları varoluş amaçlarının topluma benimsetilmesi ve destek kazanmak için mutlaka bünyelerinde bir halkla ilişkiler birimi veya çalışanı bulundurmalıdır. Öğrenciler açısından ise bir istihdam alanı olması yönünden sivil toplum kuruluşları oldukça önemlidir.

Öğrencilerin algı düzeylerinin yükseltilmesi için bölüm müfredatlarında çeşitli güncellemeler yapılabilir. Bu müfredat çalışmaları ile birlikte öğrencilere bir paydaş ve hedef kitle olarak sivil toplum kuruluşları ve önemi lisans eğitimi noktasında bir ders olarak verilmelidir. Üniversitelerin halkla ilişkiler bölümleri müfredatına "Sivil toplum kuruluşları ve halkla ilişkiler" konulu ders konulması somut bir örnek olarak verilebilir. Oluşturulan sivil toplum kuruluşları ve halkla ilişkiler dersine yine STK temsilcilerinin dışarıdan misafir olarak davet edilmesi ve derse katılımının sağlanması şüphesiz öğrencilerin orta dereceli çıkan bilgi düzeylerinin geliştirilmesine de olanak sağlayacaktır.

Elde edilen bulgular bu alanda araştırma yapmayı düşünen araştırmacılara yeni bakış açıları katabileceği gibi bu alandaki ihtiyaçlarında tespit edilmesi ve bu ihtiyaç ve eksikliklerin giderilmesi noktasında katkısı olacaktır. Bu araştırma bağlamında, ileriye dönük çeşitli araştırmalar ve sorular gündeme gelebilir. Örneğin, halkla ilişkiler uygulayıcılarının sivil toplum kuruluşlarındaki rolleri ve etkileri sektörde derinlemesine incelenebilir. Burada uygulayıcının karşılaştığı sorunlar ortaya

koyulabilir. Buna ek olarak sivil toplum kuruluşlarında yer alan halkla ilişkiler birimleri veya çalışanların nicel olarak sayısal verisi ortaya konulabilir. Sivil toplum kuruluşlarının halkla ilişkilere verdiği önem araştırılarak sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkiler birimi veya uzmanı olup olmadığı yerel veya ulusal bazda incelenebilir. Bunlara ek olarak sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkiler mesleğini icra eden kişilerin halkla ilişkiler ve tanıtım bölümü mezunu olup olmadığı araştırılarak çeşitli konular dâhil edilerek sonuçlar karşılaştırılabilir.

Yazarlık Katkısı

Bu araştırmanın yazarlık katkısı birinci yazar için %50, ikinci yazar için %50'dir.

Etik Kurul Beyanı

Kurul Adı: Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Karar Tarihi: 29.11.2021

Belge Numarası: 88656144-000.E.2100042200

KAYNAKÇA

- Akbulut, E. (2011). *Sivil toplum kuruluşlarının kurumsal itibar yönetimi sürecinde halkla ilişkiler uygulamalarının rolü* (Tez No: 279802) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tezleri.
- Akyüz, A. (2001). *Türkiye – Avrupa Birliği bütünleşmesinde STK'ların tecrübe aktarımı. Avrupa Birliği devlet ve STK'lar*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Arklan, Ü. (2011). M. Işık ve M. Akdağ (Ed.), *Halkla ilişkiler: kavram, kapsam ve ilişkili olduğu alanlar* içinde (ss.13-45). Eğitim Kitabevi.
- Aslan, S. (2010). Sivil toplum: kavramsal değişim ve dönüşüm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(33), 201-202.
- Aziz, A. (2008). *Araştırma yöntemleri-teknikleri ve iletişim*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Beetham, D., & Boyle, K. (1998). *Demokrasinin temelleri*, (Çev.: V. Bıçak). Liberte Yayınları.
- Biber, A. (2006). *Sivil toplum örgütlerinde halkla ilişkiler*. Nobel Yayıncılık.
- Boztepe, H. (2014). Sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkiler: kurumsal web sayfalarının başışçı ilişkileri açısından fon sağlama aracı olarak kullanımı. *Erciyes İletişim Dergisi*, 3(4), 153-154.
- Çaha, Ö. (1994). Osmanlı'da sivil toplum. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 49(3), 80-83.
- Çaha, Ö. (2016). *Sivil toplum ve devlet*. Orion Kitabevi.
- Demir, E., Tarhan, A., & Görkemli, H. N. (2019). Sivil toplum kuruluşlarında halkla ilişkiler ve sosyal medya: Türk Kızılayı ve Lösev örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 125-141.
- Demirel, N. (2009). *Kuramsal ve tarihsel aşamaları ile sivil toplum ve Türkiye* (Tez No: 262583) [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tezleri.
- Diamond, L. (1994). Rethinking civil society: Toward democratic consolidation. *Journal Of Democracy*, 5(3), 4-17.
- Doğan, İ. (2002). *Özgürlükçü ve totaliter düşünce geleneğinde sivil toplum*. Alfa Yayınları.
- Doğan, İ. (2009). *Sivil toplum anlayışı ve siyasal sistemler*. Barış Platin Kitabevi.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E.S., & Çinko, M. (2013). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. Beta Yayınları.
- Eraslan, L. (2011). *Sivil toplum ve eğitim*. Maya Akademi.
- Erdoğan Tosun, G. (2001). *Demokratikleşme perspektifinden devlet - sivil toplum ilişkisi*. Alfa Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2011). *İletişimi anlamak*. Erk Yayınları.
- Geçikli, F. (2016). *Halkla ilişkiler ve iletişim*. Beta Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Üçüncü yol: sosyal demokrasinin yeniden dirilişi*. Birey Yayıncılık.
- Gözübüyük Tamer, M. (2010). Tarihsel süreçte sivil toplum. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 91-102.
- İslamoğlu, A. H. (2009). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Beta Yayınları.
- Jefkins, F. (1998). *Public relations*. Pitman Publishing.
- Kabasakal, M. (2008). *Sivil toplum ve demokrasi*. (Denetçi Yeterlilik Tezi). Ankara: İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.

-
- Kocaoğlu, E. (2001). *STK – devlet ilişkilerine kurumsal bakış. Avrupa Birliği devlet ve STK'lar*. Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Özcan, E. (2011). *Sivil toplum kavramının tarihsel gelişimi ve sivil toplum - devlet ilişkisi*. Sosyal Hizmet Uzmanı. <https://www.sosyalhizmetuzmani.org/>
- Peltekoğlu, F. (2009). *Halkla ilişkiler nedir?* Beta Yayınları,
- Sabuncuoğlu, Z. (1998). *İşletmelerde halkla ilişkiler*. Ezgi Kitapevi.
- Salamon, L. M., & Anheier, H. K. (1996). Social origins of civil society: explaining the nonprofit sector cross-nationally. *The Johns Hopkins University Comparative Nonprofit Sector Project Working Papers*, 09(3), 1-4.
- Seyfi, M. (2016). *Sivil toplum kuruluşlarında storytelling*. Pales Yayınları.
- Sezik, M. (2019). Türkiye’ de Sivil toplum kuruluşlarının işlevleri ve sorun alanları. *Research Studies Anatolia Journal*, 2(4), 118-125.
- Shils, E. (1991). The virtue of civil society. *Government and Opposition*, 26(1), 3-20.
- Sülüş, T. (2009). *Sivil toplum örgütlerinde halkla ilişkiler*, (Tez No: 256980) [Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Tezleri.
- Talas, M. (2011). Sivil toplum kuruluşları ve Türkiye perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 29, 387-401.
- Türk Dil Kurumu (tarih yok). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. <https://sozluk.gov.tr/> 01 Aralık 2022 tarihinde erişildi.
- Yeşil, R. (2017). Sivil Toplum Kuruluşu Algısı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 471-484.
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi, sivil toplum kuruluşları ve yönetim*. Seçkin Yayıncılık.
-